

SUHAI PÁL

Egy könyv képesítése

L. Simon László: *Japán hajtás*

Lacikám! Könyvedet (rossz szokásom szerint) egy kissé gyanakodva vettem kézbe, aztán meg nem tudtam lenni: egy ültő helyemben végig kellett olvasnom. Már az első oldalon megadtam magam. Ez az ember varázsló, gondoltam. Látom, hogy csinálja, s mégis minduntalan rászéd. Nem tudom rajtakapni. Aztán, persze, már nem is akarom. Várom, ami olyan természetes és hétköznapi itt: a lebegést ég és föld, kint és bent, lent és fönt, én és nem-én, én és én között. S folyvást gyönyörködöm az alig megjátszott szerep eleven, épphogy megemelt dikciójában, amelyre csak azért van szükség, hogy (mint a köztéri szobrok esetében az 5:4-es méretre) élelnagyságúnak és életszerűnek tűnjék a kompozíció.

Pedig micsoda kifinomultság és ravaszság a mesterségben és mesterkedésben. Ha ezt veszem, nem is tudom eldönteni, hogy irodalommal vagy képzőművészettel van-e dolgom. Miféle könyv ez a *Japán hajtás*? Könyv-e egyáltalán vagy könyv-tárgy (bookwork)? Talán nem veszed rossz néven, ha az utóbbi határozott törekvését látva is (megrögzött irodalmár!) a költői múról szeretném leginkább a fátylat föllebbenteni. (Bevallom.) Mégis és éppen hajtogatós játékos, e különös könyv-origami az, ami gondolkozóba ejtett. Vajon túl

divatokon, a vizuális narráció szerepével, lehetőségével kapcsolatos ilyen vagy olyan elméleti feltevéseken mi szüksége lehet egy kétségtelenül jó és megszolgált költőnek ilyen „gyerekes” időtöltésre? És ez az-e?

T. S. Eliot *Költészet és dráma* című tanulmányában olvasom, hogy az igazi verses drámában a metrumnak is „éppen hogy dramaturgiailag kell igazolnia magát”. Versesköteted vizuális megoldásait, a „japán hajtást” ilyen értelemben, vagyis költőileg látom igazolva, ha úgy tetszik, „dramaturgiai” funkciójában. Ez a határozott benyomásom könyved versvilágának egyébként is jellemző sajátosságáról, a reflektáltságról (melyet a szokatlan könyvészeti megoldás csak külsővé tesz, egyúttal persze reflexió tárgyává is avat). Mint ha a címadó vers tanúsága szerint nem lenne elég számodra „a margótól margóig tartó élet”, a szavak „szigorú keretbe zárt” sora – a lapot még „félbe” és „négyrét” is kell hajtogattatnod valamely „fonnyadt kézzel”, hogy az a valami, „ami sosem volt a mienk”, legalább ilyen formában (vagy ilyen formában is) érzékelhetővé váljék.

Avatatlan szemnek vagy fülnek akár meghökkentő is lehet a „reflektáltság” e kijelentése, hiszen az egyes versek a legközvetlenebb valóságélmények illúzióját

keltik. Talán éppen a főntebb már emlegetett köznyelvi, éppen hogy csak „megemelt” versbeszéd révén és okán. Ebben aztán végképp nincs semmi mesterkéeltség (vagy mesterkedés). Szerrep talán, de az is tökéletesen átélt. A legtermészetesebb, a legközvetlenebb élőbeszéd ez. Akárhol is ütöm föl a könyvet, ilyen sorokat találok: „Egy lány vetkőzik a lugas alatt”, „befászlított kezemmel / magamhoz húzlak”, „Lacika is meg fog érkezni a diófavágó felől”, „Utánad csak második lehet az ember”, „Beesteledett”, stb. A leghitelesebb és legszemélyesebb tárgyi és alanyi valóság megszólítása és megszólaltatása e hang érdeme. De ha a versek nagyobb csoportjait, a könyv egyes fejezeteit veszem is, a családi és baráti „krónikát”, vagy akár az utolsó két ciklus zsoltár-parafrázisait és négysorosait, szintén a valóság-közelség megnyilvánulásait láthatom (pl. az „otthonok” közötti ingázás, a nagyanyai sírlátogatás vagy „az öreg szőlőműves” vasárnapi munkájának szinte „dokumentarista” bemutatásában).

Egyfelől tehát a „reflektáltság”, másfelől a „közvetlenség” nagyon is beszédes megnyilvánulásai jellemzők kötetre: e kettő egymásra vonatkozása. Alany és tárgy állandó helycseréje. Mintha egy végtelenített szalagot száznyolcvan fokban előzőleg megcsavartál volna, és most ennek kópiájáról vetíténéd elénk a jól megszerkesztett s legalább ennyire spontán és minden ízében mozgalmas képeket. Sohasem lehetünk biztosak abban, hogy amit látunk, „kívülről” vagy „belülről” jön-e. Sokszor csak nézőpont, értelmezés kérdése. Mint pl. a *Cím nélkül* következő részletében is: „látom, ahogy egy tó közepén / mind csónakba szállunk, / s egyedül evezünk a partra, / ugyanarra a partra,

/ de más-más oldalra”. Mintha az emlekezés vagy az álom lenne L. Simon egyetlen valósága (amelynek a vers „beszélője” persze egyszerre szerzője és szereplője is). A címadó vers paravánja is ugyanezt az ambivalenciát érzékelteti: a „festett szőlő” „gyümölcsös illatát”. A főnti témára (végül) muszáj még egy hosszabb részletet is idéznem *A régi ház* című versedből (bizonyítékként talán már fölöslegesen is, kizárólag saját gyönyörűségemre). „Ismeretlen emberek terheit cipelem, / így könnyebb, / könnyebb elviselni, / *hogymindenképés költemény,* / hogy bentről nézem, / ahogy kint fogócskázunk, / kergetünk valamit, / de egy pillanatra megállok, / s belesvén a borostyánnal körbenőtt / kis ablakon / egy régi ismerős / néz rám vissza, / s egyszerre kérdezzük meg: / én ki vagyok?”

Versbeli kérdésedre tulajdon szavakkal válaszolhatok: „kép a képben, / vendég a szövegben” és: „világ” és „egy lehetséges olvasata”. És minden, amit a kezéd elérhet, Lacikám! De az is, amit művészet soha – legfőljebb láthatóvá tehet, az erkölcsi komolyság (valami életszentség, és nem csak a „zsoltáros improvizációkban”). Azt hiszem, ez is (vagy éppen ez) a hitelesség titka verseidben. (Csak azért persze, mert a szavak felhasználásában is ez mutatkozik, gyakran a szimmetria legkülönfélébb stiláris alakzataiban akár.) Stb. Nem folytatom. Nagyon tetszett a könyved. Gratulálok. És barátsággal üdvözöllek is.

Ui.: Ami a szövegek hátoldalára mentett és rejtett képeket illeti, ezeket még tüzetesebben végig kell kukucskálnom. (Jó alkalom lesz a versek újraolvasására.)

(FISZ – Kortárs Kiadó, Budapest, 2008)